

ALGIRDAS DEGUTIS

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

KAIP GALIMA LIBERALIZMO TIRONIJA

How Is the Tyranny of Liberalism Possible

SUMMARY

The regime of compulsory tolerance, otherwise known as political correctness, has plagued Western societies for several decades already. The most insidious feature of the regime is that it is a natural outgrowth of assumptions and beliefs widely shared by Western intellectual and political elites and accepted by many ordinary people. The assumptions are those of modern liberalism, now the ruling ideology in the West, an ideology intent on implementing its vision of equal liberty for all. The fight against discrimination involved in the endeavor is in effect a massive assault on Western traditions and ways of life. The emancipatory project of modern liberalism tends to become ever more repressive and destructive, though in softer and subtler forms than those of more violent ideologies. Though the project rests on faulty philosophical foundations, it keeps inflicting great damage to Western societies because of its grip on the public mind.

SANTRAUKA

Privalomos tolerancijos režimas, kitaip žinomas politinio korektiškumo vardu, jau keletą dešimtmečių kamuoja Vakarų visuomenes. Klatingiausias šio režimo bruožas yra tai, kad jis natūraliai kyla iš įsitikinimų, kuriais dabar vadovaujasi Vakarų intelektinis bei politinis elitas ir kuriuos pripažįsta daugelis paprastų žmonių. Tuos įsitikinimus formuoja Vakaruose įsivyravusi šiuolaikinio liberalizmo ideologija, diegianti visuomenėse savo lygios laisvės viziją. Kova su diskriminacija, kuri yra šios vizijos įgyvendinimo priemonė, yra ne kas kita, kaip totalus Vakarų tradicijų bei gyvenimo būdo puolimas. Emancipacinis šiuolaikinio liberalizmo projektas tampa vis labiau represinis ir destruktivus, nors vykdomas švelnesnėmis formomis nei tos, kurias naudoja brutalesnės ideologijos. Pats projektas remiasi nepagrindžiamomis filosofinėmis prielaidomis, tačiau ir toliau daro didžiulę žalą Vakarų visuomenėms, neatsikračiusioms lygios laisvės iliuzijų.

RAKTAŽODŽIAI: politinis korektiškumas, liberalizmas, diskriminacija, emancipacija, tironija.

KEY WORDS: political correctness, liberalism, discrimination, emancipation, tyranny.

EMANCIPACINĖ DESTRUKCIJA

Šios pastangos reklamuojamos kaip atviros ir tolerantiškos visuomenės kūrimas, postuluoiant, jog reali visuomenė šiam idealui neprilygsta ir turi būti radikaliai pertvarkyta. Šiuolaikinio liberalo *bête noire* yra diskriminacija – tariamai nepagrįstas žmonių skirstymas į įvairias kategorijas ir atitinkamai skirtingas arba nelygus jų traktavimas.²¹ Įvairūs požymiai, pagal kuriuos visuomenėje tradiciškai diferencijuojami žmonės, liberalui atrodo nesvarbūs ir nereikšmingi, o žmonių įprotis tarpusavio santykiuose į tuos požymius atsižvelgti jam atrodo nepagrįstas ir iracionalus. Antai rasinė, etninė, lytinė, kultūrinė ar religinė žmonių diferenciacija, jo požiūriu, neteikia jokio pagrindo skirtingai traktuoti, arba diskriminuoti, žmones. Tai, kad visuomenėje ši praktika egzistuoja, yra apgailėtinas tamsios praeities reliktas, kurio būtina atsikratyti.

Daugeliui žmonių atrodo, jog tai yra sveikintinas siekis, kuris nieko iš visuomenės neatima, o tik šalina kliūtis kelyje į geresnę visuomenę. Tačiau šią regimybę nesunku išsklaidyti. Liberalo principinė nuostata – silpninti ir griauti individui primetamas skirtis, priklausomybes bei hierarchijas. Kadangi liberalizmas neturi pozityvios žmogaus ir visuomenės vizijos („visi laisvi, gyvenkite, kaip norite“), jis gali įkvėpti ir suburti savo šalininkus tik negatyvaus principo pagrindu. Kova su diskriminacija ir yra toks principas. Suteikdamas priespaudos aukų statusą žmonėms, kurie visuomenėje kaip nors diskriminuojami, ir versdamas visuomenę tapti jiems atvira, liberalizmas iš tikrųjų siekia įvykdyti

kultūrinį ir moralinį perversmą, panašų į tą, kurį ekonominių santykių srityje turėjo atlikti marksistinė revoliucija. Vykdamas tokį perversmą turi būti ardomi nusistovėję žmonių santykiai ir ryšiai, naikinamos tradicinės skirtys, stabdomas natūralus visuomenės sluoksniavimasis į margą asociacijų mozaiką. Visuomenėje turi nelikti nepriklausomų molekuliinių gniužulų („dusinančių tironijų“); joje galiausiai turi likti, pasinaudojant medicinine terminija, tik „laisvieji radikalai“, emancipuotų individų želė.

Kadangi kiekviena visuomenė, bendruomenė arba asociacija vykdo žmonių diskriminaciją, palikdama už durų kai kuriuos besibeldžiančius, kovoti su diskriminacija reiškia reikalauti, kad tos durys būtų atvertos. Norint jas atverti, būtina riboti žmonių bendravimo (nebendravimo) su kitais pasirinkimo laisvę. Neįmanoma visuomenę ar bendruomenę atverti atskirtiesiems neslopinantų, kurie juos atskiria arba nuo jų atskiria. Kad prispaustieji galėtų atsitiesti, prispaudėjai turi būti prispausti. O kas yra prispaudėjai? Liberalui jie yra tie, kurie nepalaiko lygios visų laisvės idėjos, kurie gina nusistovėjusius žmonių santykius ir ryšius, paveldėtas hierarchijas ir normas. Taigi, atviros ir tolerantiškos visuomenės kūrimo projektas *reikalauja nepakantumo* būtent šioms tradicinėms skirtims, hierarchijoms bei normoms. Jos turi būti griauamos, ir jos yra griauamos emancipuojant ir normalizuojant nenormalų ir transgresinį elgesį. Šios emancipacijos priešinkai smerkiami kaip fanatikai ir laisvės priešai – ir šią stigmą jie gali nusiplauti tik nustodami

tas skirtis bei hierarchijas traktuoti rimtai ir pripažindami jas esant subjektyviomis preferencijomis arba savavališkomis socialinėmis konstrukcijomis, pvz., pripažindami „partnerystę“ kaip lygiavertę šeimai, pagonybę – kaip lygiavertę katalikybei, savo tautą – kaip vertą ne didesnės meilės nei kitos tautos. Žinoma, liberalams paprastai užtenka sveiko proto susilaikyti nuo žmogžudžio ar plėšiko preferencijų normalizavimo, tačiau net šis moralinis minimumas jų yra pasiskolintas iš niekinamos tradicijos. Radikalesnieji iš jų žengia toliau inversijos keliu: antai pasak G. Lakoffo, smurtautojai yra „socialinės ir ekonominės sistemos“ aukos, mėginančios ištrūkti „iš socialinių ir ekonominių spąstų“; todėl problema jam yra visuomenė, o ne „spąstuose nekaltai atsidūrę žmonės“.²² Neatsitiktinai liberalai visada pasisako prieš mirties bausmę ir budriai gina kalinių teises. Žodžiu, net eidami į kompromisus su esama tvarka liberalai visada ieško patogaus momento išmušti iš jos pamatų kokį nors kertinį akmenį.

Asmens laisvė bendrauti arba nebendrauti su besisiūlančiais bendrauti, kurią senieji liberalai pripažino kaip pamatinę laisvę (asociacijų laisvę), naujam liberalizmui tapo nedovanotinos diskriminacijos apraiška. Diskriminaciją – žmonių rinklumą tarpusavio santykiuose – traktuodamas kaip didžiausią ydą, nerinklumą jis daro didžiausia dorybe. Įvairioms mažumoms teikdamas teisę nebūti diskriminuojamoms ir, atitinkamai, primesdamas asociacijoms pareigą joms atsiverti, jis naikina šią rinklumo laisvę. Būtent prieš šią laisvę yra nukreiptas atvirumo, tolerancijos, įtraukties

(*inclusiveness*) imperatyvas. Kiekvienai iškilesnei institucijai (viešajai ar privačiai) keliamas reikalavimas, kad jos narystėje daugmaž atsispindėtų įvairių proteguojamų grupių proporcijos visuomenėje. (Tuo atveju, jeigu jų pasiekimai įtraukties grupėje neprilygsta grupės vidurkiui, prabylama apie užslėptą arba sistemingą diskriminaciją ir nustatomi papildomi nediskriminavimo reikalavimai.) Akivaizdu, kad nepripažįstant asmeniui, institucijai ar bendruomenei laisvės rinktis, su kuo bendrauti, ką pripažinti, ką įsileisti – naikinama asmens, institucijos ar bendruomenės savastis ir tapatybė. Tačiau liberalas būtent to ir siekia – kad neliktų uždarytų erdvių ir ertmių, neprieinamų „laisvajam radikalui“, ypač jeigu jis priklauso vienokiai ar kitokiai pripažintų „aukų“ kategorijai.

Elitui atradus visuomenėje diskriminaciją ir pradėjus su ja kovą ateina galas piliečių teisinei lygybei. Diskriminacinės priespaudos aukoms visada teikiamos ypatingos teisės, siekiant tokiu būdu pakelti jų visuomeninį statusą.²³ Dar daugiau, grupė, kartą pripažinta kaip priespaudos auka, likusios visuomenės atžvilgiu įgyja beveik tokias pat galias, kokias Rusijoje turėjo emancipuotas „proletariatas“. Būdama pagal apibrėžimą nuskrusta ir nekaltą, tokia grupė turi paskatų skriaudikų visuomenei kelti vis naujus „orumo pripažinimo“ arba „lygių galimybių“ reikalavimus. Kartą pradėta, kova su diskriminacija, ypač jeigu ji neduoda laukiamų rezultatų, negali būti nutraukta, nes jos nutraukimas reikštų pripažinimą, jog diskriminacija buvo pelnyta arba natūrali. Toks pripažinimas griautų pamatinę tos kovos prielaidą –

kad skirtingas grupių statusas realioje visuomenėje nėra nei pelnytas, nei natūralus, o primestas ir nenatūralus. Laikydamosis šios prielaidos liberalizmas negali trauktis ar pasiduoti, o gali tik radikalėti – kovos su diskriminacija nesėkmės jis gali traktuoti tik kaip emancipacinių pastangų nepakankamumo padarinį. Jis turi jas intensyvinti. Tapusi kovos su diskriminacija arena visuomenė arba jos dauguma atsiduria tarp kūjo ir priekalo: įvairios mažumos ją spaudžia iš apačios savo naujai įgyjamomis „teisėmis“, o iš viršaus ją spaudžia valdantis elitas, savo kovos nesėkmės nurašantis visuomenės netolerantiškumo arba tamsumo sąskaiton.²⁴

Šiai dinamikai geriau suvokti panaigrinėkime porą schematizuotų ir sušaržuotų pavyzdžių. Kada bus galima sakyti, kad kova su moterų diskriminacija sėkmingai užbaigta, tarkime, mokslo srityje? Matyt, tik tada, kai moterų dalis kasmetiniame Nobelio premijos laureatų sąrašė sudarys daugumą pusę sąrašo. Iki tol turės galioti prezumpcija, jog moksle išlieka gajus „seksizmas“. Panašiai, kol Amerikos kalėjimuose juodaodžiai sudarys neproporcingai didelę kalinių dalį, tol galios prezumpcija, jog Amerikos visuomenėje gajus „rasizmas“. Kadangi visiškai nerealu tikėtis tokių stulbinančių pokyčių, „seksizmas“ ir „rasizmas“ niekada neišnyks, ir dėl jų bus kalta ne liberalioji ideologija, bet visuomenė, nepriylgstanti tos ideologijos reikalavimams. Kol liberalioji ideologija išlaikys savo įtaką ir galią, tol kovos su diskriminacija nesėkmės visada liudys, jog kova turi būti tęsiama ir stiprinama. Kitaip sakant, visuomenės segmentai, kurie

kartą paskelbiami esant aukomis, lieka amžinomis aukomis su amžinomis pretenzijomis visuomenei. Likusioji visuomenės dalis, būdama pagal apibrėžimą kalta, gali tik atgailauti ir privalo leisti amžinai auklėjama tolerancijos dvasia bei gydoma nuo pasikartojančių netolerancijos recidyvų. Kartą jai inkriminuota kaltė dėl diskriminacijos tampa neišperkama kaip pirmoji nuodėmė. (Čia matyti, kaip tradicinę religiją nustumdama į privačių įsitikinimų kampą liberalizmas pats virsta fanatiška ir karinga religija.)

Būtent kova su diskriminacija generuoja tuos „dvejopų standartų“ bei „atvirkštinės diskriminacijos“ reiškinius, kurie taip bado akis dabartinėse Vakarų visuomenėse. Antai homoseksualas gali reikalauti būti priimtas į skautų klubą, o skautams tenka teismuose kautis už teisę parodyti jam duris. Juodaodis gali dėvėti marškinėlius su užrašu „Baltieji – rasis-tai“, o baltasis su užrašu „Juodieji – rasis-tai“ rizikuoja susilaukti bausmės. Kai trečiojo pasaulio migrantai kelia riaušes Vakarų miestuose, žiniasklaida jas aiškina kaip atsaką į migrantų rasinę diskriminaciją. Musulmonai gali žygiuoti Europos miestų gatvėmis su plakatais „Islamą nugalės“, nes Europoje pripažįstama žodžio laisvė. Tačiau jeigu europietis prabyla apie islamo pavojų, jis rizikuoja būti pasmerktas ir nubaustas už „neapykantos kurstymą“. Įvairios etninės ar rasinės mažumos gali burtis į organizacijas etniniu ar rasiniu pagrindu; tačiau vakariečių būrimasis tautiniu ar rasiniu pagrindu yra nedovanotinas šovinizmas, rasizmas arba „baltasis suprematizmas“. Žodžiu, kas leidžiama „mažumoms“, tas neleidžiama daugumai. Ši laisvių asimetrija nėra atsi-

tiktinė, ji nėra vien PK „perlenkimų“ padarinys – ji yra būtina stumiant nelygios laisvės visuomenę į lygios laisvės viešpatiją. „Dvejopi standartai“ negali būti panaikinti nepanaikinant paties emancipacinio projekto. „Mažumos“ gali būti laisvinamos tik prispaudžiant ir laikant po padu daugumą.

Kaip ir marksistas, liberalas visuomenę mato pasidalijusią į priešiškas stovyklas: į diskriminacinės priespaudos aukas ir jų prispaudėjus. Stodamas aukų pusėn jis su jomis susisieja simbiotiniu ryšiu: kiekvienas laimėtas mūšis dėl aukų emancipacijos skatina naujų aukų atsiradimą. Emancipacijos paklausai didėjant, pasiūla neatsilieka. Atrasdamas naujas aukas ir teikdamas joms politinę protekciją valdantysis elitas stiprina savo paties galią visuomenės atžvilgiu. Emancipacijos agentui – liberaliam elitui – svarbu, kad procesas nenutrūktų, kad diskriminacijos aukų kiekis, jų nuoskaudų įvairovė bei nepasitenkinimo intensyvumas didėtų – nes tik taip emancipacinė kova išlaiko savo *raison d'être*, o jis pats išlaiko ir stiprina savo galią. Todėl sėkmingai vyksta tiek naujų aukų paieška, tiek jau pripažintų aukų nepasitenkinimo kurstymas, ir tai parankiai liudija, jog diskriminacija nėra įveikta.

Vakaruose jau egzistuoja gerai įtvirtinti liberalaus emancipacinio projekto placdarmai. Feminizmas griaua „patriarchalizmą“, t.y. smukdo vyrų statusą visuomenėje ir diskredituoja tradicinę šeimą kaip moterų (ir vaikų) priespaudos instituciją; seksualinių mažumų teisių sąjūdžiai klibina ir griaua tradicinę lyčių santykių sampratą; multikultūralizmas sveikina svetimų kultūrų antplūdį į

Vakarų šalis ir ragina vakariečius atgailauti dėl savo nuodėmių prieš likusią žmoniją.²⁵ Ambicingiausias liberaliosios darbotvarkės projektas – tai globalinė Kito emancipacija, kuri turėtų panaikinti visas diskriminacines savųjų/svetimųjų skirtis ir ligšiolinį margą skirtingų visuomenių pasaulį paversti vieninga ir galutine atvira visuomene. Emancipuotas nuo provincinių priklausomybių, nuo visų vietinių lojalumo saitų, kiekvienas individas taptų lygios laisvės viešpatijos nariu, pasaulinės valstybės piliečiu. Tai būtų visuotinės ištraukties pasaulis, be nedraugų ir priešų – pasaulis, kuriame neliktų „svetimų“, nes visi būtų „savi“. Falsifikuodamas istoriją, bet tiksliai apibūdinamas atviros visuomenės idėją žymus liberalas rašė: „Rytų ir Centrinės Europos šalys atsikratė savo komunistinės sistemos ne tam, kad pultų į kapitalinės sistemos glėbį... jos atsikratė uždaros sistemos tam, kad sukurtų atviras visuomenes, tiksliau, *atvirąją* visuomenę, nes nors sistemų gali būti daug, atvira visuomenė yra tik *viena*“.²⁶ Panašiai Alexandre'as Kojève'as, garsusis hėgelininkas ir marksistas, „universalią homogenišką valstybę“ projektavo kaip emancipacinės vizijos apokalipsę ir istorijos pabaigą.²⁷ Amerikos liberalų dievaitis, Prezidentas Barakas Obama, Berlyno sienos griuvimo 20 metų jubiliejuje taip formulavo šią viziją: „Sienos tarp turtiniausių ir vargingiausių šalių negali išlikti. Sienos tarp rasių ir genčių, tarp vietinių ir imigrantų, tarp krikščionių, musulmonų ir žydų negali išlikti. Būtent šias sienas dabar turime griauti.“²⁸

Globalistinis projektas logiškai išplaukia iš liberaliosios lygios laisvės vizijos.

Plačiajame pasaulyje liberalas išvelgia tas pačias ydas, kaip ir savo paties visuomenėje. Žmonijos susiskaidymą į nelygių galių politinius vienetus jis suvokia kaip globalinės diskriminacijos atvejį ir siekia problemą spręsti jam įprastu būdu – surasdamas globalinį prispaudėją – Vakarų šalis arba net baltąją rasę, ir suversdamas jam kaltę dėl pažemintos globalinių aukų padėties („kolonializmo trauma“, „europocentrizmas“, „tarptautinių korporacijų diktatas“ ir pan.). Projektuodamas naują teisingą globalinę tvarką jis reikalauja, kad Vakarų šalys išpirktų šią savo kaltę ne tik teikdamos materialią paramą globaliniams varguoliams, bet ir plačiau atsiverdamos savo sienas „kultūrų įvairovei“.

Gali pasirodyti, jog šiuo atveju liberalas užima prieštarinę poziciją: žemindamas vakarietiškas tradicijas kaip senus prietarus jis kartu aukština svetimšalių atsinešamas tradicijas (nes tos „mus praturtina“). Tačiau šis prieštaravimas, kaip ir kiti liberalizmo „dvejopi standartai“, yra veikiau dialektinis, o ne loginis. Atvirumą svetimoms tradicijoms liberalas naudoja kaip taraną savo šalies tradicijoms griauti. Embleminis tokio taranavimo pavyzdys – kalėdinių eglučių šalinimas iš viešųjų erdvių, kur jos gali ižvesti musulmonų religinius jausmus. Tad multikultūralizmo stūmimas nereiškia, kad liberalas supranta ar juolab pripažįsta svetimas tradicijas; jis jomis naudojasi instrumentiškai – griaudamas neliberalias vakarietiškas kliūtis kelyje į atvirą visuomenę. Šventai įtikėjęs savo vizija jis naiviai mano, jog atėjus laikui galės užsiimti ir šių taranų ištirpinimu į laisvųjų radikalų želė.

Problemos, kurios Vakaruose kyla dėl ten diegiamos „kultūrų įvairovės“, liberalo aiškinamos įprastu būdu – kaip vakariečių nepakankamo atvirumo, išliekančių ksenofobinių nuostatų, svetingumo Kitam stokos padarinys. Liberalizmo destruktivumas čia reiškiasi vis akivaizdžiau: kovodamos su šia ksenofobija liberalusis elitas užima vis labiau prieššiką poziciją savųjų atžvilgiu, savo paties visuomenėje veikia kaip ksenofilas, kaip svetimų ir prieššikų gaivalų gynėjas ir galiausiai kaip tėvynės išdavikas.²⁹ Žinoma, jam pačiam tokia pozicija neatrodo išdavikiška, nes jokia tėvynė nepriilygsta atviros visuomenės idealui. Veikiau priešingai, vedamas šio idealo tėvynės meilę jis traktuoja kaip prietarą ir atgyveną, kaip kliūtį kelyje į atvirą visuomenę. Jis įtariai šnairuoja į bet kokias patriotizmo apraiškas ir yra visada pasiryžęs jose išvelgti tribalizmo, nacizmo ir fašizmo pradmenų, nebent tos apraiškos apsiriboja folkloro, tautinių drabužių arba kulinarijos ypatumų demonstravimu. Tolydžio radikalėdamas, Vakarų tautoms galiausiai jis turi skelbti ultimatumą: „Arba tampate atvira (globalia) visuomene, arba tampate fašistais, su kuriais nesiterliojama“.

Šią inversinę ir net perversinę nuostatą ypač raiškiai demonstruoja liberalaus elito požiūris į islamo problemą. Islamas yra totalitarinė ideologija, pasiryžusi atversti į savo tikėjimą arba sunaikinti netikėlius, o šiuolaikinis liberalizmas yra ideologija, raginanti vakariečius išsižadėti savo tapatybės ir atsiverti Kitam. Abi intencijos tobulai atitinka ir papildo viena kitą – fanatiška netolerancija susitinka su beribiu svetingumu. Liberaliąją šio

susitikimo interpretaciją tobulai nusakė įžymusis Timothy Gartonas Ashas samprotaudamas apie musulmoniškąjį „iššūkį“ Europai. Problema jam yra ne musulmonai, o europiečiai, vis dar stokojantys svetingumo: „Būtent šimtų milijonų Europos nemusulmonų asmeninis požiūris ir elgesys nesuskaičiuojamose smulkiuose kasdienėse sąveikose lems tai, ar jų musulmoniškieji bendrapiliečiai pradės Europoje jaustis kaip namuose“.³⁰ Permirkęs liberalizmo ideologija, jis nesuvokia, jog tada, kai musulmonai Europoje pradės jaustis kaip namuose, Europoje jau galios šariato tvarka.

Politinę ir propagandinę galią turėdamas tik Vakaruose, liberalizmas tik Vakarų šalis gali paversti savo globalistinės idėjos įgyvendinimo tramplinu. Apšviestajam Vakarų elitui, išmokusiam akademinės dekonstrukcijos pamokas, Vakarai dabar yra tik „Vakarai“ – dirbtinė konstrukcija, sukurta negyvų Europos baltaodžių vyrų savo dominavimui pasaulyje pateisinti. Ateities pasaulyje šiai konstrukcijai neliks vietos, nes jokie rasiniai, etniniai ar kultūriniai žmonių skirtumai jame neturės reikšmės. Siekdamas šio ateities pasaulio – kuriame visa diskriminacija bus panaikinta – jis turi emancipuoti visa, kas griaua normalią

vakariečio gyvenimo tvarką, ir smerkti bei slopinti bet kokią priešinimąsi šiam siekiui. To reikalauja jo universalistinė vizija – jam turint valdžią tik Vakaruose. Pasitelkdamas liberalųjį „fobijų“ žodyną Rogeris Scrutonas šią nuostatą vadina „oikofobija“³¹ – savo namų, tėvynės, tautos, savo kultūros niekinimo nuostata – kurios liberalas neišvengiamai laikosi vadovaudamasis pasaulinės laisvės viešpatijos vizija. Visais parametrais, kuriais Vakarų visuomenės skiriasi ir diferencijuojasi nuo Kito, jis užima Kito sveikinimo ir savųjų smerkimo poziciją. Visa, kas sava, gali ir turi būti niekinama; visa, kas svetima, turi būti gerbiama ir sveikinama. Galima demonstruoti Kristaus atvaizdą šlapimo bake šiuolaikinio meno galerijose (pagirtina „saviraiškos laisvė“), tačiau būtina delikačiai susilaikyti nuo nepagarbaus Muhamedo vaizdavimo (smerktina „islamofobija“). Beje, jau „atviros visuomenės“ termino populiarintojui Karlui Popperui kėlė nerimą Vakarų intelektualus „užvaldžiusi religija“, jų „lenktyniavimas“ smerkiant Vakarus. 1986 m. priedaše savo autobiografijai jis apmaudžiai konstatuoja: „atrodė, kad kuo radikaliau kas nors smerkia mūsų Vakarų visuomenę, tuo daugiau jis turi šansų būti išklaustas“.³²

PAMATAI TIRONIJAI

Kaip liberalams pavyksta Vakarų demokratijas išlaikyti savo projekto vykdyimo poligону? Pirmiausia jiems, žinoma, pavyko savo emancipacinę viziją padaryti vyraujantią ideologiją. Beveik visa šviešuomenė Vakaruose yra įtikėjusi lygios laisvės idėja ir persisunkusi įtarumo bei

paniekos tradicijai. Platesnės visuomenės politiniam ir intelektiniam priešinimuisi neutralizuoti naudojamos kelios strategijos. Pirmiausia, veikdamas daugiausia tarptautiniu lygiu, liberalus elitas vykdo „universalų žmogaus teisių“ infliaciją – tokiu būdu siaurindamas demokratijos

jurisdikciją atskirose šalyse. Kuriamos neva kaip užkardos daugumos diktatui, šios teisės dabar vis labiau naudojamos kaip būdas riboti demokratinį sprendimą visur, kur jis gali kirstis su liberaliosios darbotvarkės tikslais. Pati demokratijos sąvoka perinterpretuojama taip, kad demokratija yra tik ten, kur vykdoma liberalioji darbotvarkė; kur jai priešinamasi, ten esą tarpsta tamsus ir pavojingas „populizmas“. Žodžio laisvė – kita potenciali ir kartais reali kliūtis liberaliam projektui – taip pat sėkmingai ribojama. PK reikalavimai viešajam žodžiui ir „neapykantos kalbų“ kriminalizavimas vis labiau užčiaupia burnas kritikams. Dauge lyje Vakarų šalių jau neįmanoma nebau džiamai abejoti ne tik žydų holokaustu, bet ir moterų tinkamumu kariuomenei, kultūrų lygiavertiškumu, homoseksualizmo priimtinumui ar islamo taikingumu. Dar viena priemonė priešiniuisi gniuždyti – tai pseudomokslinė „fobijų“ retorika, plačiai naudojama emancipacini o projekto oponentams patologizuoti. Čia liberalams gerai pasitamavo Frankfurto mokyklos „kritinė teorija“ su jos idėja, jog konservatyvios ir tradicionalistinės pažiūros būdingos patologinei „autoritarinei asmenybei“.³³ Suprantama, kad opoziciją apibūdinus kaip psichopa-

tiją jai gali ir turi būti taikoma tai, ką H. Marcuse įsimenančiai vadino „tolerancijos diktatūra“.

Manipuliuodamas „žmogaus teisėmis“, slopindamas kritinį žodį ir patologizuodamas opoziciją Vakarų elitas savo darbotvarkę vis labiau išlaisvina nuo įkyrių demokratinį trikdžių ir, tiesą sakant, nuo pačios politikos. Kur prabyla šios teisės, kur kritika laikoma neapykantos kurstymu ir kur oponentas traktuojamas kaip psichopatas, ten baigiasi politika – ten prasideda kova su lygios laisvės vizijos, t.y. liberalizmo, priešais. Liberalusis elitas vis labiau praranda atgalinį ryšį su realybe, savo viziją paversdamas nefalsifikuojama dogma arba „antrąja realybe“ (E. Voegelinus), pagal kurią turi būti perdarytas realus žmonių pasaulis. Ideologiniai fanatikai, užsisklęsdami savo solipsistinėje sistemoje, siekia įgyti totalinę, grynai technologinę, „ekspertinę“ visuomenės valdymo galią. Šiuo požiūriu Vakaruose susiklostė padėtis, primenanti marksistinę „politikos pabaigą“, kuri faktiškai reiškia ideologinį visuomenės pavergimą. Nors šią situaciją kai kurie autoritai jau tiesiai vadina „liberalizmo tironija“,³⁴ atviros visuomenės ideologų pastangomis ši tironija iš Vakarų pamažu atslenka į Rytų Europą.

Literatūra ir nuorodos

²¹ „Diskriminacija“ kaip pejoratyvas yra tipiškas PK naujakalbės produktas. Nors anglų kalboje šis žodis pamatine prasme reiškia pagirtiną gebėjimą – gebėjimą aiškiai skirti ir suvokti dalykus, PK vartosenoje jis virto žodžiu-vėzdu, kuriuo pasmerkiamas bet koks PK cenzoriui nepatinkantis žmonių santykis. Šioje vartosenoje tiek nekaltas žmogaus nužudymas, tiek žmogui reiškiamas nedraugiškumas yra to žmogaus

„diskriminavimas“. Plačiau apie diskriminacijos sąvokos prieštarumą žr.: Algirdas Degutis. Liberaliosios pasaulėžiūros aporijos. // *Logos*, 2009, Nr. 58, p. 47–50.

²² George Lakoff. *Moral Politics*. – Chicago: The University of Chicago Press, 1996, p. 202–203.

²³ Vadinamasis *affirmative action* Amerikoje yra rinkinys teisinių priemonių, kurios „kompensuoja“ tam tikras grupes dėl visuomenėje jų

patiriamų „skriaudų“. Frazė yra beveik neišverčiama į normalią kalbą, prasminis jos atitikmuo būtų „išvirkščioji diskriminacija“ arba „pozityvioji (geroji) diskriminacija“.

- ²⁴ A. Bloomas taikliai pastebi: „Siekiant apginti mažumas kratomasi pačios daugumos idėjos ... bendras gėris nyksta, o kartu su juo nyksta ir neigiamas požiūris į mažumas.“ – Allan Bloom. *The Closing of the American Mind*. – Simon and Schuster, 1987, p. 31.
- ²⁵ Žr.: Pascal Bruckner. *The Tyranny of Guilt: An Essay on Western Masochism*. – Princeton University Press, 2010. Tiesa, tai, ką Bruckneris vadina mazochizmu, yra veikiau liberalizmo arogantiškumas savo šalių atžvilgiu.
- ²⁶ Ralf Dahrendorf. *Reflections on the Revolution in Europe*. – London: Chatto & Windus, 1990, p. 36.
- ²⁷ Leo Straussas, Kojėvė'o bičiulis ir kartu jo kritikas, šią jo viziją atmetė kaip niekingą „paskutinių žmonių“ pasaulį. – Leo Strauss. *On Tyranny (Including the Strauss-Kojeve Correspondence)*. – Chicago and London: University of Chicago Press, 1991, p. 208 ir toliau.
- ²⁸ Obama's Speech in Berlin, July 24th, 2008 http://tpmlectioncentral.talkingpointsmemo.com/2008/07/full_text_of_obama.php
- ²⁹ Apie tai, kaip multikultūralizmas daugelį vakariečių pavertė „antrarūšiais piliečiais savo pačių šalyse“ žr.: Christopher Caldwell. *Reflections on the Revolution in Europe: Immigration, Islam, and the West*. – New York, London: Doubleday, 2009, ypač p. 99–107.
- ³⁰ Timothy Garton Ash. Islam in Europe. // *The New York Review of Books*, LIII, 2006, p. 35.
- ³¹ Roger Scruton. *England and the Need for Nations*. – London: Civitas, 2004, p. 33–38.
- ³² Karl Popper. *Unended Quest: An Intellectual Biography*. – London: Routledge, 1992 [1974], p. 197.
- ³³ Theodor Adorno et al. *The Authoritarian Personality*. – New York: Harper and Row, 1950. Kai kurie PK režimo kritikai jį sieja su „kultūriniu marksizmu“. Tačiau destruktvyvioji „kultūrinio marksizmo“ intencija glūdi pačiame liberalizme.
- ³⁴ Robert Bork. *Slouching Towards Gomorrah: Modern Liberalism and American Decline*. – New York: Harper Collins Publishers, 2003; James Kalb. *The Tyranny of Liberalism*. – Wilmington, Delaware: ISI Books, 2008.